

# İspanyol Altın Çağı Pikaresk Romanı'nda Hırsızlar

Özlem Kumrular \*

## Abstract

In the social ambiance of *Siglo de Oro*, one of the most frequently practiced alternatives to poor relief and begging was theft. Little wonder that this type of crime (robbery, burglary, fraud) was the most common one, or at least it was more common than suicides and woundings. With the emergence of the picaroons as a corrupted social class, theft became one of the most stressed and underlined themes in the literature of *Siglo de Oro*. Undoubtedly, the picaresque novels and the other literary works that comprise picaresque elements help the historian to draw the social portrait of the criminal communities of the 16th and 17th century Spain.

**Keywords:** *Picaro* (picaroon), *picaresca* (Picaresque), *theft*, *Siglo de Oro*.

“Bak evladım, hırsızlık sadece bir iş değil, bir serbest meslektir. Çalmazsan, aç kalırsın. Neden polis ve belediye başkanı bizden bu kadar nefret ediyor sanıyorsun? Bazen bizi şehirdışı ederler, bazen kırbaçlarlar, bazen de asarlar”.

*El Buscón*, Francisco de Quevedo

Tarih yazıcılığına hizmet eden edebi eserler içinde, İspanyol Altınçağı olarak bilinen ve 16. ve 17. yüzyılları kapsayan zamanda İber Yarımadası'nda ortaya çıkan Pikaresk roman kadar, sunduğu verilerle hatasız bir sosyal portre çıkarılmasını sağlayan başka bir tür olmadığını ileri sürmek pek de yanlış olmaz. Arşivden çıkan somut verilerle at başı giden kurgularıyla, bir devrin alt tabakasını capcanlı gözler önüne sunan anlatım teknikleriyle ve kendi kendini

\* Bahçeşehir Üniversitesi, Genel Eğitim Birimi, Yard. Doç. Dr.

hicvetme yetisine sahip olan bir toplumun tüm alçak gönüllüğünü okuyucuyu eğlendirmeyi de amaç edinerek örnekleyen anlatımlarıyla pikaresk roman, (*La novela picaresca*) edebiyatın tarih yazıcılığına verdiği desteğin belki de en önde gelen örneğidir.

Böyle bir sınıfın devletin vatandaşlar üzerindeki kontrolünün en zayıf olduğu ve bu çeşit tabakaları kanunlar çerçevesinde bir düzene sokamadığı, üstelik emek ve işin “utanç verici” sayıldığı bir toplumda ortaya çıkmış olması şaşırtıcı değildir. Bütün bunlar zenginlik dolu yeni bir kıtanın keşfi başta olmak üzere, çeşitli fırsat kapılarının açılmasıyla alt sosyal tabakanın kendine maddi dünyada bir yer bulma ve bir çeşit kurtulma hevesine kapılmasına yol açmıştır. 1492’de Yeni Dünya’nın keşfiyle İspanya’ya akan zenginlik, kırsal kesim ahalisini büyük şehirlere göç etmeye teşvik etmiş, böylece şövalye ruhunu öldürerek başrole “pícaro”ları, yani hırsızlar, haydutlar, fahişeler, aylaklar, sendullar, yankesiciler, deliler ve boş gezen maceraperestleri getirmiştir, 16. Yüzyılda İspanya’da kendilerine “Pícaro” denilen insanlarla dolup taşmıştır ve bu alt tabakanın bu zamanda İspanya’da ortaya çıkması tesadüfi değildir.

Yarımada tezatlar coğrafyasına dönüşüyor, Yeni Dünya’dan gelen altın ve gümüş ülkenin çehre değiştirmesinde başrolü oynuyordu. Yahudilerin başını çektiği orta sınıfın ortadan kaldırılmasıyla, sosyal tabakanın altı ve üstü keskinleşirken şövalye ruhu yerini paranın egemenliğine bırakıyordu. V. Carlos’un oğlu II. Felipe, XVI. yüzyılın ikinci yarısına adını yazıyor ve İspanya’nın bu değişen çehresinden fazlasıyla sorumlu tutuluyordu. Kral, yeni kıtanın Sevilla üzerinden Yarımada’ya akan tüm zenginliklerini hiç bir renkli sonuç getirmeyen savaşlarında harcamaktan çekinmemiştir. 1588’de Yenilmez Donanma’nın kralının büyük hayallerini İngiliz sularına gömmesiyle İspanya artık sonun başlangıcına yaklaşıyordu.

Altınçağ, toplumsal bağlamda adıyla tezat portreler sunuyordu. Felipe’nin hazinelerini dolduran altın ve gümüşten payını alamayan halk bir taraftan yeni vergilerle ezilirken, diğer bir taraftan hayatta kalmanın yeni yollarını aramaya veriyordu kendi. Bu arayışlar silsilesi sonunda devrin İspanya’sında *picaresca* olarak vaftiz edilen ve yaşam savaşı verirken etik değerleri emekliye ayıran bir sosyal tabaka ortaya çıkıyordu. Bu katmanın üyeleri olan *pícaro*’lar kendilerini kollamayan bir devlete inat, tüm ahlaki değerleri yerle bir ederek hayatta kalmayı başarıyorlardı. İlk roman örnekleri sayılan ve İspanya’nın göbeğinden çıkan pikaresk romanlarda ölümsüzleşen bu kitle devrin tüm çarpıklıklarının hiciv aracılığıyla literatüre geçirilmesi için ideal bir edebi araç haline geliyordu.

Altınçağ İspanyasında, özellikle yeni karaya giden gemilerin mekanı olan Sevilla ve II. Felipe zamanında başkent olan Madrid şehirleri *picaro*'ların favori coğrafyası oluvermişti.

Pikaresk faunanın geniş bir sosyal çeşitliliği vardı: Hırsızlar, yankesiciler, fahişeler, dilenciler, cüppe altında kılıç taşıyan öğrenciler, aynı eve iki kez uğrayan tahsildarlar, mahallenin güzelleriyle büyük aşklar yaşayan din adamları, serüven peşinde Yeni Dünya'ya koşan maceraperestler, yeni kıtaya giden eşlerini aldatan kadınlar, koca makaslarla pelerin kesen pelerin hırsızları, özellikle Katalunya ve Endülüs bölgesinde cirit atan eşkıyalar, iş bulamadıkları için şehre yayılan askerler, aç yazar ve şairler, kürek mahkumları, kapatmalar, aylık hizmet veren hayat kadınları, hırsız teşkilatları, mafya tebaası.

İspanyol Altınçağı'nda İspanya'nın alt sınıflarına iyice nüfuz eden fakirliğin ve bunun sonucu olan dilencilik en gözde alternatiflerinden biri şüphesiz hırsızlıktı. Hırsızlık, yankesicilik, dolandırıcılık gibi suçların *Sala de Alcaldes*'de en çok ve sık düşünülmesi gereken suç tipleri olduğu görülmektedir. Söz gelimi 1667'de 112 suçtan 19'u hırsızlıktı.

(Sala de Alcaldes, 1631: Fol. 176) Ayrıca altı çizilmesi gereken şeylerden biri de fakirlik ve suç oranı arasında bir bağıntı bulunmasına rağmen hırsızlığın fakirlerin tekelinde olmadığıdır.

Dr. Carlos Garcia 1606'da yayınlanan *Desordinada codicia de los bienes agenos* adlı eserinde hırsızları 12 sınıfa ayırır:

“Yollarda adam soyan ve öldüren *salteador*'lar; zengin adamları ıssız yerlerde sıkıştırıp istedikleri miktarda parayı belirli bir sürede vermezlerse hançerle öldürmekle tehdit eden *estafador*'lar; geceleri pelerinlerinin içinde yanlarında yamaklarıyla özgürce dolaşıp eğlence yerlerine giden, buralarda herşeyi çalıp çırpan ve karşılığın için herkese selam veren *capeador*'lar; adlarını gemi direklerine tırmanan gemici miçolarından alan ve hırsızlık eylemlerini kolaylaştırmak için ipler ve çengeller kullanan *grumete*'ler; Aziz Pedro gibi ellerinde anahtarlarıyla dolaşan ve kilitleri açan *apostel*'ler; kocaman makaslarla meydanlarda dolaşarak pelerinlerin ya da eteklerin yarısını kesip çalan *cigarrero*'lar; aziz tasvirlerini çalan, dini hırsızlar sayılan *devoto*'lar; kırsal bölgede yaşayan hayvan hırsızları olan *satiro*'lar; iki-üç yaşındaki çocukların ağzından laf almak için onların ellerini, kollarını kırarak tanınamaz hale getiren, sonra da bunları kör dilencilere ve serserilere satan *daciano*'lar; dükkanları soyup ev sahiplerini ve hancıları dolandıran *mayordomo*'lar; adlarıyla bir olan ve ülkemizde sayısız bulunan

*cortabolsa*'lar; gizli saklı hırsızlık yapan *duende*'ler ve ellerinde ticari malmış gibi bavullar ve sandıklar taşıyarak kolaylıkla evlere giren *maleta*'lar.” (García, 1956: 78)

*Germania* jargonunun en önemli isimlerinden biri olan José Luis Alonso Hernández *Lenguaje de los maleantes españoles del siglo XVI y XVII* adlı eserinde devrin hırsızlarını nasıl ve nerede çaldıklarına göre kategorilere ayırır. Merdiven kullanarak evlere giren hırsızlara “escalador”, bazen de “salteador de tejados” dendiğini ondan öğreniriz. (Alonso Hernández, 1979: 65) Evlere pencerelerden girenlere ise “altanero” denir. Bunlar zaman zaman “grumete”, “guzpatarero” ve “agujero” olarak anılırlar.

Diğer bir hırsızlık yöntemi de, pek doğal olarak en çok kullanılan yöntemlerden biri olan kapkaçtı. Bu da pek tabii el çabukluğu ve ayak hafifliği gerektirmekteydi. Bu hırsızlara ise “hombres de leva y monte” deniyordu. Zaman içinde “correr”, “çalmak” fiiliyle aynı anlama gelmeye başladı ve “correador” ise hırsızla eşanlamlı oldu. El Buscón'un başkahramanı Pablos ise *hombre de leva y monte* 'lerin en yeteneklilerinden biriydi.

“Hayatımda kendimi hiç daha iyi hissetmediğimi itiraf etmeliyim. Arkadaşlarım yürüttüklerimle (bu hırsızların çalmak yerine kullandıkları argo bir kelimedir) bütün bir evi kendi başıma kurabileceğimi söylediler. Her gün eve su içmek için rahibelerden ödünç isteyip, elime geçirince kaçırdığım bardaklarla belim dolu olarak geliyordum. Benim yüzümden bir daha depozitosuz ödünç vermeyi kabul etmediler.” (Quevedo, 1993: 174)

Lope de Rueda ise *El Rufián Cobarde* isimli *entremes*'inde bir *hombre de leva y monte*'nin hayatını Sigüenza adlı kahramanının ağzından anlatırken onu “sabah erkenden meydanlara dökülen ve öğle üzeri cebi *real*'lerle tıka basa dolu olarak dönen bir adam” olarak niteler. (De Rueda, 1990: 135)

Bunlara ek olarak bir de *cicatero*'lar mevcuttu. Altınçağ İspanya'sında *cicatero* yankesici anlamında kullanılıyordu. Bugün ise “cimri” anlamında kullanılmaktadır. Devrin en sık kullanılan terimlerinden biriydi. Bunlar hem cep, hem keseleri kaşla göz arasında boşaltan kabiliyetli hırsızlardı. Genellikle kiliseler ve *corral de comedia*'ları doldururlar, kalabalıktan ustalıkla istifade ederlerdi. *Cicatero* yerine zaman zaman daha renkli bir terim olan “Santiguador de bolsillos” (ceplerin istavrov çıkartıcısı) da denmekteydi. Pablos'un kardeşi bu sınıfa mensup hırsızların devrin edebiyatındaki temsilcilerindendi:

“Evlendikten hemen sonra çok zor günler geçirdi, tabii ki daha sonra da, çünkü pis dedikoducular babamın müşterilerinin cebinden para yürüttüğünü söylediler. Onları traş ederken yüzlerini yıkamak için başlarını eğince, yedi yaşındaki küçük kardeşim de ceplerindeki son kuruşa kadar ne var ne yok araklayıverirmiş. Suç üstü yakalandı ve bu küçük melek hapisanede yediği birkaç kırbaç yüzünden vefat etti. Babam buna çok üzüldü, çünkü ufaklık her görenin gönlünü çalıyordu.” (Quevedo, 1993: 60)

Mesleğini kiliselerde icra eden hırsızlara “Juan” ya da “Devote de Maese” denirdi. Büyük bir ihtimalle “hacer San Juan” deyimi buradan gelmektedir. Dükkanlara giren ve pazardan meyve sebze çalan hırsızlara ise “bajamano” denmekteydi. İnsanların zorla elbiselerini çıkartıp alanlara “desmontador”, kıyafet satan dükkanlara girip elbise çalanlara da “prendador” deniyordu. (Lujan, 1988: 182) Böylelikle zaman içinde “prender” kelimesi “birinin kıyafetini çekiştirerek çalmak” anlamına geldi. Francisco de Quevedo bu çeşit hırsızlıkların renkli bir portresini sunar:

“Lafi fazla uzatmak istemiyorum, bu yüzden ana meydanı nasıl oduncu dükkanı olarak kullandığımı anlatmayacağım. Çocuk kral olduğumda bana neler ettiklerini hiç unutmamıştım, bu yüzden odunluğu bütün bir yıl meyve satıcılarının ve kuyumcuların masalarıyla doldurdum. Civardaki bakla tarlalarına, üzüm bağlarına ve meyve bahçelerine düzenlediğim akınlardan bahsetmeyeceğim. Beyefendiler bana çok iyi davrandılar ve bana çok iyi davrandığı için benim de ona hep saygı duyduğum Don Diego'ya ayıracak zaman bile bırakmadılar.” (Quevedo, 1993: 172)

Hırsızlık şehir dünyasına mahsus bir meslek değildi. Kırsal kesimde faaliyet gösteren hırsızlar sözkonusu olduğunda, hayvan hırsızlığı doğal olarak ön planda gelmekteydi. En sık karşılanan dört ayaklı hayvanların aşırılmasında uzman olan "cuatrero"ydü. Kelime “dört ayaklı hayvan hırsızı anlamına gelmekteydi”. Kümes hayvanları çalanlara "gomarrero", domuz çalanlara da "gruñidor" adı yakıştırılıyordu. Çok sayıda hayvan çalanlara "atajador de ganado" adı veriliyordu. Sadece at çalanlara "almifor" kelimesinden türeyen "almiforero" deniyordu. Eğer koyun ya da koç çalıyorsa "bobatón" adını alıyordu. (Lujan, 1988: 140)

Lazarillo de Tormés'in anonim yazarı kırsal kesimde yapılan başka bir hırsızlığı örnek gösterir. Lazarillo sekiz yaşındayken babasını değirmene ürünlerini öğütmeye gelen köylüleri torbalarından buğday araklarken yakalarlar. Pikaresk romanın daha ziyade şehir bazlı olması, kırsal kesimde yapılmakta olan bu gibi hırsızlıklara ışık tutulmasını engellemektedir.

Nüfusun yoğun olmadığı, kendi haline terk edilmiş bölgeleri tövbekeş keşişler mesken edinmişti. Bunların bir kısmı ise gerçek keşişler değil, kılık değiştirerek mağaralarda yaşamını sürdürerek kanundan kaçan hırsızlar, eşkiyalar ve korsanlardı. Mağaralar bu fitneci çetelerinin toplantı yeri haline gelmişti. Bunun en güzel örneği Kordoba civarlarında bu işe girişip aziz kılığına girerek meslek arkadaşlarının faaliyetlerine yardımcı olan *La garduņa de Sevilla*'nın kahramanı Hermoso Crispin'dir.

Eve giren hırsızlar da sayısızdı. 1688'de Don Francisco de la Fita ve dört arkadaşı, Don Francisco Jorge Romana'nın evine girmeye karar verirler. Hırsızlardan biri aynı evde daha önce hizmetçi olarak çalıştığından mekânı iyi bilir. Birgün bir araya gelip plan yaparlar. Yaşlı hizmetçi Romana'nın evinin kapısını çalar, kapı açılır ve kendisi eve girdikten sonra diğer dört kişinin de girebilmesi için ardından kapıyı açık bırakır. Arkadaşları maymuncukla alt kattaki odayı açmaya çalışırlarken o da evin efendisini oyalar. Suç ortakları tüm kutuları boşaltıp mücevherleri ve bin duka değerindeki gümüş parçaları alırlar. Don Francisco'nun bu konuda uzman olduğu ve bunun da ilk olmadığı anlaşılmaktadır. (Consejos, Leg. 4442/36.)

Başkentte hırsızların kol gezdiği belli başlı tehlike arzeden bölgeler vardı. Barrionuevo bize bu konuda bilgi verir:

"Retiro'nun adamları, geceleri El Prado'da çalıp çırparlar. Başka bir pikaro birliği de San Jerom Plade la Cebada'ya yardım eder, ortalıkta dolaşır ve milleti soyup soğana çevirirler. Madrid'de bu şekilde yaşarlar. Sayısız hırsız yakalanır, bunların arasında Maravillas, San Ildefonso, Baquillo ve San Francisco gibi din adamları da vardır." (Barrionuevo, 1968-69: 234)

Gece çökünce, tüm şehir sakinleri evlerine kapanır, aciliyeti olmayan ve gerek arzetmeyen durumlar dışında dışarı çıkmazlardı. "Rondas de vigilancia" (devriye) bütün gece halkın güvenliği için şehirde dolaşırđı, lâkin bu da bir çözüm değildi. "Yasal" ve "yasadışı" kavramları arasında net bir çizgi yoktu.

Genellikle hırsızlık olayları gece vuku bulurdu. Hırsızlıklar, saldırılar ve gece suçları panoramanın bir parçasıydı. Ne bekçiler, ne de devriyeler bunu engelleyememekteydi. Tüm IV. Felipe devri suçlarını içeren *Avisos y Noticias*'da bu çeşit "gece suçları"na pek çok örnek verilmektedir. *Avisos*'un 3 Ocak 1637 tarihli sayısında Madrid'de kol gezen hırsız ve *capeador*'ların "inanılmaz" bir sayıda olduğu belirtiliyordu. (Barrionuevo, 1968-69: 235) Gece vakti, kimsenin güvenliği yoktu: ne yaya, ne at sırtında, ne de arabada.

Jerónimo de Barrionuevo, Kasım 1654'te kendisine borcu olan bir kişiye yazdığı mektupta şöyle diyordu:

"Her gece bin tane hırsızlık ve eve girme olayı vuku buluyor: hırsızlar onlu yirmili çeteler halinde dolaşüyor. Güvenlik görevlileri geceleri iki ya da üç kafadar gördüklerinde onları hemen hapse atıyorlar. Cezaevleri bu insanlarla dolu olduğundan ayakta duracak yer yok. Başka bir meslek aramalarına gerek yok." (Barrionuevo, 1968-69: 240)

Bununla birlikte hırsızlığın ve eve girme olaylarının sadece gece vuku bulan olaylar olduklarını sanmak yanlış olur. Yine Barrionuevo "güpegündüz" yapılan hırsızlıklardan bizi haberdar eder:

"Hırsızlık bir hayat düşünülemez. Bunlar hırsızlık yapmak için güpegündüz evlere dalarlar. Dört gün önce akşamüzeri Magdalena Caddesi'nde dokuz tane adam, iki oğlu olan dul bir kadının evine girdiler. Bunlarla bir güzel eğlendikten sonra, 4.000 dukadan fazla parayı alıp kaçtılar." (Barrionuevo, 1968-69: 245)

Felio Picatoste hırsız çetelerinin organize olduklarını ve ülkeyi doldurup taşırdıklarını belirtir. Sarayda iş bulamayan savaşa alışkın eski askerler, ya da çalışmak istemeyenler, harap işçiler, askerden kaçan delikanlılar, Engizisyon tarafından kovalananlar bir araya geliyorlardı. Canovas *Casa de Austrias* adlı eserinde bu çetelerin daha ziyade asker kaçaklarından oluştuğunu belirtir. Fakat daha fazla bilgi vermez.

Cervantes'in pikaresk hikâyesi "Rinconete y Cortadillo"da bu hırsız çetelerinin en güzel örneğini buluruz. Memleketini terk edip pikarolar cenneti olarak bilinen Sevilla'ya giden iki kafadar yolda bir hırsız çetesiyle karşılaşır:

"Kibar bayım, siz memleketin bu bölgesinde hırsızlık için vergi (almojarifazgo) veriyor musunuz?" dedi Rincón. "Vermesiniz de en azından hırsızların babası, efendisi ve koruyucusu olan Bay Monipodio'nun sizi kaydetmesi gerekir. Bu yüzden size benimle gelip kendisine saygılarınızı sunmanızı tavsiye ederim. Eğer sunmazsanız, sakın onun izni olmadan birşey çalmaya kalkmayın, bu size pahalıya patlar," diye karşılık verdi çocuk. "Hırsızlığın vergi ve haraçtan muaf olan serbest bir meslek olduğunu sanıyordum," dedi Cortado." (Cervantes, 1997: 206)

Böylece iki kafadar bir çete mensubu olmadan rahat rahat mesleklerini yapamayacaklarının farkına varırlar. Yine aynı şekilde, Quevedo bize hırsız çetelerinin hayatlarına dair çarpıcı ayrıntılar sunar. Başkahraman çetelerde hayatın daha kolay ve arkadaşça olduğunu söyler ve işlerin nasıl yürüdüğünü şöyle anlatır.

"Bana hayatımı kazanmam için San Luis Kilisesi mıntkasını verdiler. Ben de diğerlerini evde bırakıp işe gittim. Henüz yeni olduğum için bana bir de rehber verdiler. Yine aynı adam beni içeri aldı ve beni sınadı. Bu da, aynı ilk ayinini yapan bir rahip gibi numaraları bilip bilmediğimi kontrol etmek içindi." (Quevedo, 1993: 168)

Aşağıdaki alıntı ise bu çeşit suç cemaatlerinde komün bir hayat yaşandığını gösterir:

"Ben de kendim için bir takım elbise ısmarlanmasını, çünkü yüz realimden harcayıp, artık şu öğrenci cüppesinden kurtulmak istediğimi söyledim.

-Aman canım, olur mu öyle şey, dediler. Para kasamıza gider. Şimdi onu elimizdeki stoktan giydirelim. Ona da kasabada kendisine göre bir tane bulunduğu yerde denemesini söyleyin."

Hikâyenin devamı Quevedo'nun hiciv yeteneğini sergilediği en güzel satırlardandır:

"Bu bana iyi bir fikir gibi göründü. Parayı onlara teslim ettim ve bir saniye içinde öğrenci cüppemi kollarını kesmek suretiyle kısa siyah bir cekete çevirdiler. Artan parçaları da sonradan parlattıkları eski bir şapkaya yamadılar. Kurdela olarak da mürekkebe batırılmış pamuk kullandılar. Kol ağzlarımı ve geniş Valon tipi pantolonlarımı alıp, bana onun yerine önden yırtmaçlı, kenarları ve kık kısmı güderiden bir pantolon verdiler. İpek çorap



bağlarım yarım bile değillerdi çünkü dizimin yarısına kadar zor geliyorlardı. Diğer kısmı olan kırmızı çoraplar da botlarımla kapanıyordu. Beni giydirip:

-Kenarları ve arkası biraz eskimiş, bu yüzden eğer birisi sana bakacak olursa etrafında döndükleri sürece sen de bir ayçiçeği gibi onları gözlerinle takip etmek zorunda kalacaksın. Eğer iki kişi varsa, kaçıp gidersin. Eğer arkada birileri varsa şapkanı iyice indir de yakalıkların görünmesin, ama gelgelelim bu sefer de yüzün açıkta kalır. Eğer birisi neden böyle davrandığını soracak olursa da, utanacak birşey olmadığını ve yüzünü nerde istersen orda gidip gösterebileceğini söylersin, dediler.” (Quevedo, 1993: 167)

Hırsızlar arası komün yaşam örneğine “Rinconete ve Cortadillo”da da rastlanmaktadır:

"Zararı ödemek gibi bir sorun yoktur. Bu zaten imkânsızdır, çünkü çalınan mallar bölüşülür; her bir üye ve müttefik taraflardan her biri kendi payına düşeni alır. Böylelikle malı ilk çalan hiçbir şey geri vermez, özellikle de hiçbirimiz günah çıkartmaya gitmediğimizden kimse bize bunu yaptırılmaz. Eğer bizi afarooz edecek olurlarsa, haber bize asla ulaşmaz, çünkü biz kalabalığın bize sağladığı yarar hatırına bayram günleri dışında asla kararnameler okunduğu zaman kiliseye gitmeyiz." (Cervantes, 1997: 235)

Devriyelerin, bekçilerin ve muhafızların çoğu zaman hırsızlığı görmezden geldiğini söylemek tehlikeli bir genelleme olacaktır. Hırsızlık suçuna bulaşanlar ciddi cezalara çarptırılmalarına rağmen kanunun hışmından bir şekilde kurtulmayı başarıyorlardı. Bunların arasında halkın güvenliğinden sorumlu görevliler de mevcuttu. Fakat mesleğin kötü kullanılmasının neredeyse bir "norm" olduğu bir devirde bu durum hiç de şaşırtıcı sayılmazdı. Cervantes aynı eserde bunu doğruluyordu:

Tam o sırada bir çocuk nefes nefese geldi ve: "Serserilerden sorumlu muhafız eve doğru geliyor, fakat yanında devriye yok," dedi.

"Heyecanlanma", dedi Monipodio, "ne de olsa o bizim dostumuz ve bize bir kötülüğü dokunmaz. Sakin ol, ben şimdi gider onunla konuşurum." (Cervantes, 1997: 240)

Kelâmın piri Cervantes yine aynı hikayede, hırsız mafyasının başı olan Monipodio'nun çıkardığı küçük defterde hırsızların, hırsızlığın yanı sıra daha başka suçlar da işlediklerini gösterir.

Bu hafta yapılması gereken bıçaklama olayları listesi:

Birincisi, kavşaktaki bir tüccar; meblağ 50 corona. Otuzu alındı. İşi beceren, Chiquianaque.

(...)

Dayak listesi:

Alfalfa'daki mezbananın sahibine en iyi kalitede dayak; tanesi bir corona. Sekizi alınacak. Altı gün mühlet. İşi beceren, Maniferro.

(...)

Muhtelif suçlar:

Özellikle mürekkep atma, ardıç yağı sürme, *sambenito* ve boynuz asma, çaylak öğrencilerle kafa bulmalar, korkutmalar, rahatsız etmeler, hançerle tehdit etmeler, itirafları ifşa etmeler, vs. (Cervantes, 1997: 235-36)

Kanun hırsızlığa karşı şiddetli cezalar öngörüyordu. I. Carlos kırbaç cezasını ve kürek mahkumluğunu gündeme getirdi. İlk seferinde suçlu dört yıl küreğe mahkum edilirken, suçun tekrarlanması halinde ceza müebbete dönüşüyordu. Eğer suç saray içinde işlenmişse, cezası da ağırlaşıyordu. II. Felipe kürek mahkumluğunu dört yıldan on yıla çıkardı. Pratiğe gelince, cezanın müddetine yargıçlar karar veriyor, hırsızların bir kısmını Kuzey Afrika'daki hapishanelere gönderiyorlardı.

Aynı *aviso*'da, adı bu çeşit suçlara karışanların bir sonraki hafta asılacak oldukları belirtiliyordu. Gerçekten de aynı ayın 24'ünde, Ciudad Real'li dört *capeador* asıldı ve Don Jerónimo de Loaysa y Teriviño adlı asilzadenin de hırsız ve katil olması gerekçesiyle kafası uçuruldu. Olayın *aviso*'da belirtilen detayları ise şöyleydi:

“Ertesi gün hırsızlık yaptıkları için on tane erkek ve kadın zincire bağlanarak kırbaçlandı. Don Luis de Narvaez'in oğullarından biri yakalandı ve hırsızlığa karıştığı için hücreye tıkıldı ve sonra da büyük bir ihtimalle asıldı. Burası (hapishane) bu çeşit insanlarla dolu ve adalet bakanlığının gösterdiği ihtimam ve özen bunlara deva olmuyor.” (Villa, 1977: 72)

Bu cezaların ağırlığı hiç bir soruna çözüm getirmiyordu. 10 Ekim 1645 tarihli *aviso*'da iki tehlikeli hırsızın Madrid'deki Plaza Mayor'da asıldığı yazıyordu. Başka bir *aviso*'da ise Pellicer durumun artık çok ciddi bir hal aldığı ve geceleri silahlanıp kalabalık arkadaş grubuna karışmadan dışarı çıkmanın mümkün olmadığını bildiriyordu.

Sıkça başvurulan diğer bir ceza sistemi ise hırsızların kulaklarını kesmekti. Bu hem *Nueva Recopilación*'da belirtilen, hem de devrin edebi eserlerinde betimlenen bir ceza idi. Lope de Rueda'nın *entremes*'lerinden "El Rufián Dichoso"da Sebastian Sigüenza'ya "Kulaksız hırsız" diye hitap eder. (De Rueda, 1990: 132) Bu *Germania* jargonunda "desorejado" (kulaksız) kelimesinin hırsız anlamına gelmesine dair sayısız örnekten sadece birisidir. Yeraltı dünyasının bu jargonu daha ziyade hırsızlar arasında kullanılıyordu. Bu yüzden de artık "hırsızların argosu" olarak anılmaya başlanmıştı. Yasadışı komünlerde böyle bir dilin kullanılması aslında dışarıya karşı bir savunma sistemiydi. Bu dile *Germania* denmesinin sebebi bu suç birimleri içindekilerin birbirlerini "hermano" (kardeş) olarak görmesiydi. Sevilla'da uzun bir zaman geçiren Cervantes bu dili iyi biliyor ve sık sık kullanıyordu. Nestor Lujan'ın verdiği örneklerden bazılarına bakalım:

-Aliviador de saco": yankesici

-"Archimandrita": çete başı.

-"Carda": cesur serseri.

-"Dejar" a una buenas noches: birisini öldürmek.

-"Desmirlado": ladrón desorejado: (*Germania* jargonunda "mirla" kulak demektir.) Bunu Quevedo'nun "Andresillo el desmirlado"sundan da hatırlayabiliriz.

-"Respeto": pezevenk.

-"Tacaño": dolandırıcı.

Hırsızlar pikaresk romanlar için renkli bir *dramatis personae* sınıfı oluştururken, toplumun içinde çoğalmaya ve hayatın karşı konulamaz bir parçası olmaya devam ettiler. Suç göstergesinin tepeye vurduğu bir zaman diliminde, hayli sempatik olarak resmedilen bu kurgu kahramanlar kadar zararsız olmadıklarını arşiv belgeleriyle doğruladığımız hırsızlar Majesteleri'nin topraklarında hızla yayıldılar.

**KAYNAKÇA**

- Ahn (Archivo Histórico Nacional), Consejos, Cámara de Castilla, Consultas de Gracia. Leg. 4442/36.
- Ahn. Sala de Alcaldes, cilt 2786: Inventario de causas criminales: 1631-1681. Folyo 176, r-194.
- Alonso Hernández, José Luis (1979): *Lenguaje de los maleantes españoles del siglo XVI y XVII*. Madrid, 1979.
- Barrionuevo, Jerónimo de (1968-69): "Avisos", *Biblioteca de Autores Españoles*, vol. II, Madrid.
- Cervantes Saavedra, Miguel de (1997) *Novelas Ejemplares*, ed. Harry Sieber, Madrid.
- García, Dr. Carlos, *La desordinada codicia de los bienes ajenos*, en Valbuena Prat, Angel *La novela picaresca española* (1956), Madrid.
- Lujan, Nestor (1988): *La vida cotidiana en el Siglo de Oro español*, Madrid.
- Quevedo, Francisco de Quevedo (1993) *Historia de la Vida del Buscón*, ed. Ignacio Arellano, Madrid.
- Rueda, Lope de (1990): *Pasos Completos*, Madrid.
- Villa, Rodriguez (1977). *Noticias*. Madrid.